

Alî ŞEKER: “Şiîre karê hîsan a, la heqîbeyê merdimî de çi bibo, o yo”

Alî Şeker: “Goreyê her şairî yew tarîfê şîre esto. Bi fikrê mi şîre cuye bi xo ya. Ma yew pencera ra qayîte teberî bike-rîme, na pencera wa dinya bo. Teber, wa yew dare bo, ma henî xeyal bikerîme. Ez a dare ra gilbeyê dara rute bivînî, ti pelanê keweyan yê a dare bivîne, o bîn kî meyweyanê dare bivîno, peyayêde bîn kî sîya dare bivîno, sewbîna peya kî, eke ma têdîne dî, tamamê înan bivîno, şîre goreyê tarîfê mi na wa. Eger însan keye ra mevejîyo û şemuga çêberî ra linga xo merzo teber, cuye nêbena, şîre sey çiyêde nîyanên a.” 4

Roportaj:
Alî Aydın Çiçek

Resmo Peyên

Şeyda ASMÎN

Çiqas bî ke vila xo ruşnaybî? Ewro hewn nêkewtbî çiman. Dosere de wuştbî ra. Xeyalê vila xo tim verê çiman de amaybî şîbî. Xeyr bî ewro hende vila xo ginayêne aqil ro. Hende candar bîyêne. Seke filmêk seyr bikero. Vila xo ge-ge huyayêne. Tawo ke huyayêne pêroyê rûyê xo de gulî bîyêne ya. Ge-ge to nîyada xemgînîyêk pêroyê rûyê aye pîşt. Na xemgînîye kotî ra ameyêne nîya rûyê aye pilosnayêne? Yan halê vila xo rind nêbî? Qey çiyê amaybî sereyê vila xo? Hi! Nêbo ha! Senî ke no fikir ame aqil, ca de aqilê xo ra perna. “Heq mekero, heq mekero” va, bi vengêko berz, seke kesî de qisey bikero.

“Zerrîya min a hare! Ma to rê xeyr o? Ti nîya dejena? Ma to bi xo a nêruşnaye? Nika çira nîya zîbe-zîba to ya, nîya wanena.” Rojêkê wisarî de vila xo hona wisarê emrê xo de ci ra visîyaybî. Seba welatê bindestî, bindestan ra vecêro şîbî. Şîbî koyan. Ma o se bîyêne ke? Vila xo ya qickeke ê koyan de se bikerdene? A bişikîyêne? Kerdbî nêkerdbî ke nêşikîyaybî tayê bîn şîyayîşê aye ver de bidêro. Tawo ke ci ra vatbî “Nika meşo, tayê bîn pîl bibe hînî şo” vila xo çerexîyaybî ci, “Ma welat paweyê girsbiyena mi vindeno dayê? Gereke ez nika şorî. Hem mi ra qicêr estê.” Neçar razî bîbî. Bi vateyanê “De şo vila mi, heq oxirê to yakero” vila xo ray kerdbî. Verê ke ray bikero xo vîr ra nêkerdbî bejn û bala aye bi cilanê gerilayan, rext û sîleh xemelnaybî. Heqo, çi rind şîkîyaybî ci! Bîbî sey gulsosine.

Her çi weş û rind bî, de ewro çi bîbî? Çira ewro vila xo hende ameyêne vîrî? Ewro qet vîr ra nêvecîyaybî. Hama nişka ra hayrê xo bîye. “Wî ez bilîya xo kewta, şenik mendo ke xeberî dest pêbikerê” va û verê xo da hetê televîzyonî. Bişkoca televîzyonî ke kîştta televîzyonî de bîye, verva zereyî tehn da. Televîzyon bî ya. Hama çend gamî dûrî kewte goş na televîzyonî ser. Xebera yewine vêrde ra. Cîfode xorîn ont. Xebera diyine de çekuya “Botan”î ra pêroyê bala xo da xebere ser. Nêzanitêne vila xo nika kamcîn koyî der a. La pêroyê nameyê koyanê Kurdistanî ezber kerdbî. Pêrone bala aye antêne. Vila xo şîbî nêşîbî pawitêne ke rojêk vila xo televîzyon de vecîyo, aye bivîno.

Çi? Na wo resmê vila aye bi heme rûyê xo yê pêşmirîyayî verê çimanê aye de bî. Peynîye de teyna çekuya “şehîd” heşnaye. Ê reyna çekuyade bîne nêheşnaye. O resim û a çekuye...

02.09.2013

Weşanxaneyê Roşna ra Pancna Kitabî

Weşanxaneyê Roşna ra hîrê kitabê şîran, yew kitabê hîkaye û yew zî bîyografî, panc kitabî reyke de weşanîyayî. Pa nê kitabî, mîyanê serrêk de bîyî 19 kitabî Weşanxaneyê Roşna ra weşanîyenê.

Kitabê şîran ra yew yê **Umer Farûq Ersozî** yo. Kitabê bi nameyê “**Kekû**” 136 rîpelî yo û tede 66 şîrî estê. Şîrê Umer Farûqî terzê klasîkî de yê, yanî heme bi qafiye û her rêze yewendes hece ya. Nê hetî ra bingeyê şîranê Umer Farûqî pêt o.

Seke zanîyeno, hema vajîme ke edebîyatê klasîk yê kirdkî çin o. Yanî kirdkî de, şairê sey Elîyê Herîrî, Feqîyê Teyran, Melayê Cizîrî, Sîyahpoş, Nalî, Şêx Rizayê Talebanî heta ke şairê ma yê sey Cîgerxînî zî nêbîyê. Eke ma metnê mewlidan bidîn kîştêk, şairê kirdkî yê winasî ke kirdkî de şîre bi hece û wezn, bi qafiye bişuxulnê zaf tay ê. Coka şîrê Umer Farûqî nê hetî ra seba kirdkî muhîm ê; venganeyê çinbîyayîşê şîranê ma yê klasîkan dekenê.

Kitabê şîran o diyin yê **Wisif Pîrbabî** yo. Kitabê bi nameyê “**Derdê Hîris û Heştî**” 63 rîpelî yo û tede 28

şîrî estê. Şîrê Wisivî zî terzê klasîkî de, heme bi qafiye yê.

Ganî ma tîya îfade bikîm ke Wisivî zî sey Umer Farûqî ekolê zindanî ra yo. Şîrê Wisivî zafane Dêrsimî ser o yê; eşîrê Dêrsimî, zîyar û dîyarê Dêrsimî, tertelêyê hîris û heştî, rewşa nika ya Dêrsimî babetê sereke yê şîranê Wisivî yê.

Kitabê şîran o hîrêyin yê **Roşan Lezgînî** yo. Kitabê eyê şîran “**Dêsan de Sûretê Ma Nîmite**” sey çapa diyine newe ra weşanîyayo. Kitab 64 rîpelî yo û tede 24 şîrî estê. Şîrê Roşan Lezgînî terzê serbestî de şîrê modern ê.

Kitabê **Seyîdxan Kurijî**, yê hîkayeyan o. Kitabê bi nameyê “**Grev**”î de heşt hîkayeyî estê û 80 rîpelî yo. Seke yeno zanyene, Seyîdxan rewna ra nuseno, çend kitabê eyê bînî yê folklorî û tarîxî ser o weşanîyayê la no kitabê eyê yewin yê edebî yo.

Seyîdxan Kurijî hîkayên xo de ziwanêko sade û bi qiseykerdişê xoyê realîstî hîna zaf derûdormeyê Çewlîg û Xarpêtî ra hîkayan neql keno.

Kitabê pancin zî kitabêko bîyografîk o. Wendakara Unîversîteya Artuklu **Sevîm Aydın**, çarçewaya wendişê xo yê lîsansê berzî yê bêtezî de deyîrbazanê Dêrsimî ra cuya Saît Bakşî û deyîranê ey ser o yew xebata başe kerda.

Kitabê bi nameyê “**Deyîrbazê Dêrsimî Saît Bakşî**” 40 rîpelî yo. Qismê verên de derheqê dengbêjîye de melumatî estê. Dima rasterast fekê Saît Bakşî ra cuya ey qisey bena. Ney ra dima zî deyîrê ke Saît Bakşî bi xo nuştê û vatê, înan ra dima deyîrê ke arêdayê û vatê, badê, deyîrê ke hetê Dêrsimî de meselayanê komelkî ser o ameyê vatiş, heme arêdiyayê û tesnîf bîyê.

EDÎTORÎ RA

Roşan LEZGÎN

Wendoxê delalî!

Bî 56 rey ma nê quncikî ra xîtabê şima kenê. Hetanî nika ma heme nuştayî bi keyf û heyecan nuştî la nê nuştayî de ma xemgîn ê. Tam wexto ke hewceyî bi averberdişê kirdkî esto, nê demê ke qedexê ziwanê ma ser a wedariyayo û tam wext wextê xebate yo, ma bêimkanîye ra, bêteleqeyîye ra, tengane ra vetişê rojnameyî de zaf zehmetî encenê. Coka ma fikirî-yenê ke mecburen qederek ma-beyn bidin weşana rojnameyî.

Sedemê cîya-cîyayî yê nê fikrê ma estê. Nînan ra yew, Dîyarbekirê xopanî de êdî yew mekano ke ma bieşkîn tede xebata xo bikin çin o. Hetanî nika ma xebata xo buroyê Pasur Medya de kerdêne. La Pasur Medya gêriya û buroyê xo kerd veng. Ma vanê keyeyê înan hezar rey awan bo.

Sedemê diyin, bi rastî hetê madî ra ma hertim zehmetî ante. Heme karê rojnameyî ma xo rê kîseyê xo ra kerd. Ma tena waştêne ke mesrefê metbea, posta û kargoyî vejîyo bes o. La zafê reyan o zî nêvejîyayêne. Ma her hûmare de tewr tay 600-700 TL mesrefê metbea, posta û kargoyî danê. 56 hû-

maran de nêzdîyê 35-40 hezar TL pere keno. Rotişê rojnameyî ra, aboneyan ra, aîdatê endamanê komele ra çarine ra yewê nê mesrefî zî nêameyo. O bîn heme nas û dostan, embazan ardim kerdo yan zî ma xo rê cêba xo ra dayo. La nika ma xetimîyayî.

Ma nameyê komela Ziwan-Komî ser o Newepelî vejenê. Qasê davîst endamê na komele estê. Tayê endaman destpêk de çend mengî aîdatê xo da la o zî ma da heqê kîraya dayreyêk ke çend mengî bila-sebeb kewt ma mil. Zafê endamanê komele badê çend menganê destpêkî hem wezîfeyê xo hem zî rojname kerd xo vîr ra! Ganî ma heqê înan vîndî nêkin ke tayê endaman zî hetanî peynî ardim de teksîr nêkerd. Labelê dostanê ke ardimê rojnameyî kerd hîna zaf teberê komele ra bî. Ma her kesî rê, hemîne rê yew bi yew sipas kenê.

Karê amadekerdiş, vetiş û vilakerdişê rojnameyî de zî ma zaf ezîyet encenê. Ma vajîm ke hepîxane ra nuştayî yenê, ma hemîne bi destê xo newe ra komputere de nusenê. Nuştayê ke pê e-mail yenê, ma redakte kenê. Ma kam herfe yan çekuye rast bikin, bi reng îşaret kenê. Şeklo ke nuştayî yan nuştuxe nuştî û şeklo ke ma rast kerdo, ci rê apey şawenê ke bido têver, xeletîyanê xo bivîno û reyna rast binuso. No karêko zaf zehmet o. 55 hûmaranê Newepelî de 165 kesan nuştî. Nînan ra qasê 140

kesî reya verêne Newepel de dest bi nuştîş kerdo, coka zafê înan nuştîş de xeşimî bî. La mîyanê nînan ra gelêk kesî nê prosesî de baş musayî wendiş û nuştîşê kirdkî. Ma kirdkî kerde ziwanê çapemenîye, ma bi seyan eserê xo yê folklorîkî arêdayî, vîndîbîyayîş ra xelisnayî. Ancî xebata ma reyde gelêk edebîyat vejîya meydan...

Ewro her hûmara Newepelî xezîneyêka heqîqî ya ziwan, folklor, edebîyat û kulturê ma ya. Mesela, 55 hûmaran de 1150 nuştayî weşaniyayê. Serkewtiş yan zî qezencê ma yo tewr muhîm no yo. Eke ma vajîn Newepel musayîşê wendiş û nuştîşê kirdkî de sey mektebî yo, qet zî mubalexe nîyo. Axir ma çî vajin zî, tarîx de cayê ma çî yo, helbet rojêk do tayê merdimî tesbît bikerê.

Redaktekerdiş, weçînayîş, cadayîş, mîzanpaj, newe ra wendiş, kontrolkerdiş, rastkerdişê xeletîyan, metbea ra ardiş, paketkerdiş, etiketkerdiş, kargo û postaxane ra şawitiş... Nê heme karî bi fek vatiş asan o, la kerdiş! Dima, ma teqîb kenê ke hela resayê cayê xo yan ney. Esas nê karê yew ekîbe yê, la ma xo rê bi destê xo kenê. Ma xo rê kîseyê xo ra, bi fedakarîye kenê. Neke tena keda zêhnî û keda destan, zafê reyan ma kîseyê xo ra mesref kenê. Gonîya ma qasê yê mîlçikêk a. Eke di çilkî pêser o şina, ma kewenê ruhî ver! Ma kam ê? Êdî şima texmîn bikerê!...

Seba çî? Yanî çî semed ra ma

hende xo danê kezlatîye? Heme seba mîlîyetê xo yo; seba averberdişê ziwan, kultur, edebîyat, huner û nasnameyê xo yê neteweyî yo. Seba qedr û rûmetê ziwanê ma yo. Seba hedefêkê şexsî kes xo dano nê suxreyî ver? Mîsqalêk qezenco madî tede esto?

Nêzdîyê hîrê serran o ke ma nê rojnameyî vejenê. Ma qasê mîsqalê zere poşman nîyê, ma bi nê karê xo îftîxar kenê. Çünke ma karêko pak û tarîxî kenê. Ma esla minet nêkenê; ma wezîfeyê xo kerdo. Labelê sînorê quwet û qudretê merdimî zî heta cayêk o.

Ma tiya ra veng danê miletê xo, veng her kesî danê. Eke dewlemendêk yan dezgeyêkê ma bieşko ca bido ma û piştgirîya ma bikero, ma rojnameyê xo dewam kenê, ma rojnameyê xo vejenê. Çünke rojname xizmetêko heqîqî yê ziwanê ma, xizmetê edebîyat, huner û kulturê ma keno; xizmetê milet û mîlîyetê ma keno. Esla nêbîyo cayê propagandaya şexsan yan zî grûban û do nêbo zî. Newepel, milet û mîlîyetê ma esas gêno.

Ma bi na hûmare veng heme kurdan danê. Beno ke çend dildarî vejîyê yew kampanya bidê destpêkerdiş yan yew çare bivîni. Eke mîsqalêk zî qula roşne ma ra biasîyo, ma Newepelî dewam kenê. Labelê eke rewşe wina bo ma bin de pelixîyenê. A game ma mecburen, bêzerrîya xo, weşanê rojnameyî vindarnenê.

Êdî şima qerar bidîn...

X A Ç E P E R S

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

CORA-CÊR

- 1- Nuştîş, cigêrayox û ziwanna-sêko namdar yê kirdan (nuştîşê romanê "Çemê Pêrre")
- 2- Îsyankar – Tersê "bêveng"î
- 3- Herfê bêvengî yê "lek"î – Herfa bêvengê ya "to"yî – Peynameyê

- 4- Nuştîşêkê ma yo namdar ke peynameyê xo "Canşad" o – Lajê laj yan zî kênya merdimî
- 5- Keso ke Îraq ra yo – Kirdkî de

dewleta Asurî bîyo

- 9- Her di herfê mîyanênî yê "vila"yî – Extîyarî – Herfê mîyanênî yê çekuya "werd"î
- 10- Kesa ke miletê japonî ra ya – Waya pîle

ÇEPA-RAST

- 1- Nuştîş, cigêrayox û ziwanna-sêko namdar yê kirdan (amadekarê ferhengê yewin yê kirdkî)
- 2- Tase - Beyraqe
- 3- Prefîksêkê negatîfîye - Cehde
- 4- Herfa peyêne ya alfabe ya ma – Hêz, qewet – Tersê deşte; cayo berz
- 5- Ziwanê pitikan de îşaretê xeterîye – Yew hûmare – Zemîrê zaf-hûmarî yê halê oblîkî
- 6- Remayîş – Merasîmê caverdayîşî seba kesane ke demeyêko derg meslegêk de xebitîyayê

suffîksêk

- 6- Meyweya ke manena alişka kênyan – Înterjek-sîyonêkê ecizbîyayîşî – Edatê tedeyîye
- 7- Herfa tewr verêne ya alfabe ya ma – Pêbawerîye, prestîj – Herfa bêvengê ya notaya "fa"
- 8- Bi erebkî "adir" – Şarîstanêko tarîxî ke nêzdîyê Mûsilî de yo û paytextê

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	K	I	R	M	A	N	C	Î	Y	E
2	I		E	S	L	A		C	A	M
3	R	E	X	N	E	K	A	R		B
4	D	D	T		Q	E	B	A	L	I
5	A	G		A	N		X		R	R
6	N	A	T	S	Î	N	A	N	U	Y
7	E	R	O		Y	E	Z	D		A
8	Y		F	A	E		Y		I	N
9	Î	S	A		N	E	A	Ş		E
10		E	N	B	E	R		A	J	

ZIWAN

İbrahimê XAŞXAŞE

"Ziwan, leteyê karakterê insanan o."
(Bacon)

Bêguman vatişê Bakonî raşt o. Karakter, yew insanî ê bînan ra, yew objeyî kî objeyanê bînan ra keno cîya. Karakter, kamîya insanî ya. Zê estene û çinbîyene, cuya insanan de cayêde zaf muhîm gêno.

İnsan, bi karakterê xo, bi ziwanê xo, bi veng u rengê xo insan o. Aye ra wo ke ziwan aj û amênê kamîya insanî yo. İnsano ke asîmîle bîyo, beno walî, beno qaymeqam, beno malim, beno hunermend, beno serekê partîyan, beno general lê nêbeno "xo".

Ziwan, insanan mîyan de wasitayê komînikasyonî yo. Kêmasîya nê hacetî, kêmasîya komînikasyonî ya kî. Qet bêqese ziwan kî zê çîyanê candaran candar o. Waxto ke ame qeseykerdene û ame şuxulnayene, can û ruh gêno û ciwîyeno. Lê eke nêame qesey kerdene û nêamê şuxulnayene, mireno.

Seke şima kî zanênê, yew ziwan hetanî nêbo ziwanê perwerdeyî binê tehlukeyê vîndbîyene der o.

Serra 1999 de Amerîka de,

hetê "Ensutiya Îlmê Ziwanan" ra, yew rapor îlan bîyo. Goreyê nê raporî, dinya de nêzdiye şeş hezarî ziwanî estê.

Ne ziwanan ra 51 ziwanî, her yew hetê yew kesî ra yenê qeseykerdene. 500 ziwanî hetê sed ra kemêr kesan ra yenê qeseykerdene. 1500 ziwanî hetê hezar ra kemêr kesan ra yenê qeseykerdene. 3000 ziwanî hetê des hazarî ra kemêr kesan ra yenê qeseykerdene. 5000 ziwanî hetê sed hezar ra kemêr kesan ra yenê qeseykerdene.

Herbê cîhanî yê didinî ra ravêr, ziwanzanan waştto ke cîhan de çiqas ziwanî estê, tesbît bikerê. No samed ra xeylê cigêrayîşî kerdê. Ziwanzanan netîceyê na xebata xo kitabê bi nameyê "Les Langues du Monde" de îlan kerdo. Uja de vanê "Cîhan de çiqas ziwanî yenê qeseykerdene, hona nêno zanitene. Lê bi texmînê ma mabenê 2500 û 3500 de ziwanî estê." Goreyê Ansîklopedîya Brittanica kî "Cîhan de nêzdiye 2500 û 5000 ziwanî estê." Ansîklopedîya Amerîkanan de kî nuşte yo ke "Cîhan de mîyanê 3000 û 4000 de ziwanî estê."

Nê rapor, kitab û ansîklopedîyan de herçiqas hona hûmara ziwananê cîhanî zelal nêbîya kî, hama fikrêde muhîm danê ma. Nê cigêrayîş û raporê ra yeno famkerdene ke ziwanî ca bi ca hurdî-hurdî bêveng benê vîndî.

Goreyê nê ziwanzanan ra di hefteyan de yew ziwan beno vîndî. Bi nê hesabî, zereyê na seserre de nêmeyê ziwanan benê vîndî.

UNESCOyî kî serra 1998 de bi raporê xo kerd eşkera ke "Cîhan de nêzdiye 6000-7000 ziwanî estê. Nê ziwanan ra roje de des ziwanî benê vîndî. Bi no qeyde serre de sed ziwanî benê vîndî.

Mesela, Mezopotamya de ziwanê sumerkî, elamkî, aqadkî bîyê vîndî. Anadolî de kî ziwanê luvikî, urartukî, frigkî, hititkî, lîdyakî usb. pêro bîyê vîndî.

Seke şima kî zanênê, UNESCOyî raporê xo yê peyênî de zaf zelal kerd eşkera ke kirmanckîya ma kî binê xeta vîndbîyene der a. Ziwanê ma nika ruhî ver de yo.

Endî zaf rind yeno zanitene ke yew ziwan ke nêbî ziwanê perwerdeyî û nêşuxulîya beno vîndî. Bêguman, ewro roje a roj a, ganî şarê ma na mesela bijêro çimî ver û bifikirîyo. Destbera kamî ra çî ame ganî ê bikero û bikerîme.

Goreyê fikrê mi, dewlete no derheq de qet çîyê nêkena. Ez bi xo zaf bêomid a. Çünke nê nêzdiyan de serekwezîr Erdoganî persa yew rojnamevanî ser o fikrê xo zaf rind û zaf zelal ifade kerd. Va "Qet kes qusir de memento, ma, kurdkî nêkenîme ziwanê perwerdeyî û esla musade nêdanîme ci!"

Erdogan naye ra serrê-di serrî

ver ameybî Almanya, bîbî meymanê Merkel xanime. Nê zîyaretê xo de probleme tirkî ser o qesey kerdîbî. Vatbî ke "Ziwan, kamîya insanî ya. Almanya de xeylî şarê ma esto. No samed ra ganî ziwanê ma ziwanê perwerdeyî bo û mekteban de bêrone şuxulnayene. Waxto ke ziwanê ma nêame şuxulnayene zav û zêçê ma asîmîle beno. Asîmîlekerdiş kî sucêde giran o, sucê insanîyetî yo..."

Erdoganî raşt vatbî. Asîmîlekerdiş, sucê insanîyetî yo û zaf sucêde giran o. Lê sermîyanê dewlete ganî no derheq de sermîyantîya xo biarê ca. Sermîyanê kê sermîyantîya xo nêarde ca, ê kî benê suçdar.

Ziwan namus o, şeref o, hay-sîyet û kamîya insanan a. Merdim ke ziwanê xo kerd vîndî, aj û amênê xo kî tey keno vîndî. O endî "xo" nîyo, aîde xo nîyo, koka xo ser o nîyo. O zê kengerê huşkî bêcan û bêruh o.

Peyamî Safa vano "Yew şarî ke ziwanê xo kerd vîndî, her çîyê xo tey keno vîndî."

Roja ewroyî de, roşnîvîr, siyasetvan û entelektuelê ma pêro pîya ganî na meselaya ziwanê ma bigêrê xo ver û bi plan û program ser o bixebetîyê. Hetanî ke ziwanê ma bî ziwanê perwerdeyî. Destê kamî ra çî ame tepîya medero û mederîme.

KROMOZOMÊ TEBÎETÎ

Murad CANŞAD

"Vare kî bivaro, kilê bulisik berzero..."

Na deyîre (kilame) hetê Pulurî de vajîyena. Mi çî wext ke goşdarî kerdêne, mi vatêne "Xilmalo!..." Mi vatêne "Hem vewre bivara hem zî bilusk birzo!"

Mi çîyo winasî qet nêdîbî. Zimistanî ne hewrî gurenê ne zî bilusk erzeno. Timûtim vewre varena. Lepalep varena...

Çî wext bilusk erzeno? Key ke vewre pira-pira vilîşîyaye, belekî kewtî verojan. Hewrî ke gurayî, biluskî ke eştî, êdî wisar ameyo. Êdî vewre nêvarena.

Hewrî ke gurrayî, hetê ma de vanê "Haaa! Êdî heş hewnê zimistanî ra hîşyar beno, mar qule de xo têwdano!"

Ez hewtês serrî rojawanê Tirkîya de menda. Di serranê verênan, ez ge-ge ameyêne welat. Çendêk mendêne ancî şîyêne. Pancês serranê peyênan, qet linga mi nêkewte bi welat. Wexto ke 2009 qedîyeno, mi vat "êdî bes o!" Mi tefalê xo kerd zereyê di-hîrê naylonanê girdan û ez ameya.

Ez Edîrne ra ameya. Uca de vewre zaf nêvarayêne la serd bî. Ma tedarikê xo goreyê serdî ra dîyêne. Ecêbecêb çî-mîyê ma estbî! Senî ke ma peyê beran de yê û lepikî ma rê qedexê yê, coka ma qazaxan ra lepikî viraştêne. Hema çî lepikî çî lepikî! Ancîna zî ma sey çimê xo miqateyê ci bîyêne ke mekewê destê qerdîyan û eskeran. Ma hermeyê qazaxan eşkawitêne, sey gwreyanê rêşenan kerdêne xo dest ra. Ancîna zî serd bî. Seke mêrdînişî vanê "meriv hêkê hesinî dîke!" Yanî merdimî hakê asnênî kerdêne.

Mi ke verê xo da bi Çewlîg, tewr zêde zimistanê welatî ra çimê mi tersayêne. Vewre ameyêne vîrê mi; di metreyî, hîrê metreyî... Zîpikê sivingan ke yenê resenê erd.

Mi emser Çewlîg de zimistanê diyinî vîyarna. Ne vewre ne cemed ne zîpikî... Çimê mi hema-hema nêgina bi ci. Vewre

rîyê erdî nêgirewte.

Rojêk ma weriştî ke her ca de çamura sûre. Herra welatê ereban varaya ma ser. Bi şîlîye... Veraperojî vewre kerd piro. Hema destadest hewrî gurrayî, şîlîye varaye. Orteyê zimistanî de gurr-gurra hewran a, bilusk erzeno. A deyîre ameyê vîrê mi: "Vare kî bivaro, kilê bulisik berzero..."

Mi embazêkê ma yê pasûrijî ra pers kerd ke qet çîyo winasî dîyo. Hem mi ra pîl o hem zî emrê xo welat de vîyarto. Va "Ney! Ma het çîyêko ewnakî çinî yo!" Dima ewnîya rîyê asmênî ra û va: "Kromozomê tebetî xeripîyayê!"

Ferhengek

- amên (n): yoğurt mayası
- bilusk (n): şimşek
- binge (n): temel
- bişkoce (m): düğme
- candar, -e: canlı
- cif (n): nefes
- çerixîyayene: dönmek, dolaşmak
- dagirker, -e: işgalcı
- dildar, -e: gönüllü; sevdalı
- endam, -e: üye
- gilbe (n): dal
- kamî (m): kimlik (soyut anlamda)
- kezlîtiye (m): zahmet; sıkıntı
- komunikasyon (n): iletişim
- lepikî (zh): eldivenler
- mabeyn (n): ara
- nakokî (m): çelişki
- nîşange (n): hedef; nişan alınan yer
- nîyadayene: bakmak
- pilosnayene: soldurmak
- quncik (n): köşe
- ruşnayene: göndermek
- ruwîyayene: yeşermek
- siving (n): dam saçağı
- suxre (n): angarya
- şêmûge (m): eşik
- tengane (n): sıkıntı; sıkışıklık
- vile (m): çiçek
- xetimîyayene: tıkanmak
- xoperestîye (m): bencilik

Alî Şeker: “Şiîre karê hîsan a, la heqîbeyê merdimî de çi bibo, o yo”

Roportaj: Alî Aydın Çîçek

Ma bi xeyr dî. Birêz Alî Şeker, ti eşkenî bi kilmîye xo bidî şinasnayîş?

Alî Şeker: Xeyr mîyan de be embazo delal. Ez dewa Gimgimî Zaçexê de ameya dinya. Ez hawtserre bîya, Gimgim de erd lerza. Dewlete ma ruşnayîme mektebanê *yatîlî*. Ma hona hesreta hewnê virarîya mayanê xo bîme, doman bîme. Ma xo mîyanê sewbîna ziwani de, sewbîna kulturî de dî, qurbetîye û bêziwanîye cîgeranê ma yê tezeyan de kar kerd. Mi mekteba verêne Semsur de, mekteba mîyanêne qezaya Diyarbekîrî Ferqîn de wende. Lîse zî Gimgim de qedêna. 1978 de ma keyeyê xo bar kerd ameyîme şaristanê Îzmîrî. 1978 ra nat ez cuyê xo Îzmîr de vîyarnena.

Têkîliya to û edebîyatî key dest pêkerde?

-Têkîliya min û edebîyatî xeylê kan a. Mekteba mîyanêne de huner, sînema, resm û edebîyat, her tim cayê xo zerrîya mi de girewtbî. Nê huneran ra zafêrî sînema zerrîya mi de bîye û qet aqilê mi ra nêvejiyayêne. Edebîyat, a taw xeyalê mi de çin bi, ez teyna wendene û wendekarîye de rind bîya. Wexto ke mi lîse Gimgim de wendêne, mi xo mîyanê polîtîkaya çepgirîye de dî. Dinya de vayê sîyasetê çepî her ca de xo dayêne hîskerdene. Mi kî goreyê zagonê xo wertê polîtîkayanê “reel sosyalizm”î de ca girewt. Genciya min û xortîya mi şaristanan de derbaz bîye. 1978 de, ê serrê ke ma “varoşan”ê şaristanan de bî, cuya ma zaf zehmet bîye; ne awe ne elektrîk û ne zî rayê ma bîyî. A taw xeyrjê sîyasetê çepgirîye ra şaristanan de sewbîna fikrî ca nêdiyêne. O tarîx de hona hereketê (rêxistinê) azadîya kurdan nêvejiyaybî, eke vejîyaybî ke, hîna xebera mi çin bîye.

-Ti hem bi tirkî hem zî bi kirmanckî şîiran nusnena. Nê serranê peyênan de to kitabê xo yê şîiran “Hayleme-Kilama Vayî” vet. To dest pêkerd kirmanckî şîirî nusnayî. Yanî her ke şono ti giraniye dana kirmackî ser. Yew; ereykwetîşê nusnayîşê kirmancakî de problem çî bî? Dî; bi kirmanckî nuştîş de sebeb yan tesîr çî bî?

-Nika ti kî zanena 2003 de Gimgim de “Festîvalê Koxe” dest pêkerd. 2004 de şaredarîya Gimgimî ez kî dawet kerd. Ez uşta ra şîya. Tabî ez Gimgim ra 1978 de, hona ke wendekar bîya vejîyaybî. Werte ra vîst û şeş serrî vîyartê û ez qet nêşîya welat. Tabî na kî çiyêde zaf nakokî ya! Ez ebi zerrî û can şikîna naye bîyarî ziwani. Çünke goreyê mi no zaf muhîm o. Eke festîval Gimgim de nêbîyêne, qet jû banîyê Heqî nêşka-yêne ez biberdêne rîyê hardê

Gimgimî ser. Hetanî o çax serê ziwani mi de ne welat ne zî ziwani baw û kalanê mi bî. Umûrê mi de xeyalê mi de kî nêbî. Gere ez naye beyan bikerî. Reyna ez bêrî mese-laya tirkî û kirmanckî ser. Ez ke şîya festîvalê Gimgimî, uca yew embazê mi Ewropa ra ameybî. Ez qasê hewteyê welat de menda û şarê ma ebe kitabênê mi ameyî têrî. O dem de bi tirkî di kitabê mi “Yarınlarımız İçin Yürü” û “Çocuğa Ağıt” weşanîyaybî. O embazê min o ke Ewropa ra ameyo, ê ez rexne kerda. Va: “*Bira Alî, ule ti tirkî weş nusnena. Ti qeyî zonê dayîka xo de nênusnena? Na mi qet nêşikite re to? Na îşlige endî to rê bîya tenge, naye rind bizane bira Alî*”. Mi ê embazê xo ra va: “*Ez kî zanena jû ziwani dayîka mi esto. Feqet ez ne nusnayena ziwani zanena ne zî wendiş û nuştîşê zonî û formê zonî bese nêkena. Rewra ra yo ez welat ra vejîyaya, ziwani xerîbî de şima ra zêdetir asîmîle bîya*”. Mi tayê persê xo rêz kerdî û yaxeyê xo ê embazê xo ra xelesna ra. Tayê merdimanê bînan zî rindîye ser o ez reyna rexne kerda. “*Qey bi nameyê Gimgimî yew şîira to çin a? Ti Gimgim ra wa, gere bi nameyê welatê ma jû şîire binusnê*”. Nîya persê dînan dewam kerdî. Nika endî dora persan, yê min a. Mi va “*Gelê bira-yan, ez Gimgimî gumra nas nêkena. Ez hîna hewtserre bîya welat ra vejîyaya teber. Şima mi ra çi wazenê!*” Festîval qedîya û ez agêraya Îzmîr.

Ma bi xo soz da xo û naye ra tepîya ez ziwani xo ser o bixebetî. Û mi dest pêkerd, teze sifir ra wendiş û nuştîşê ziwani ser o xebitîyaya. Nêzdîyê di serran o ez ziwani ser o pey-der pey xebitîyena. Heqî ra be xeyre... Aşman ra aşma temmuze bîye, mi “Hayleme-Kilama Vayî” vet. Eger ke ziwani xelesîya ne kultur beno şên û awan, ne zî kilamî (de-yîrî), kayî û govendî nêresene ê neslê ke ma dima yenê. Aye ra kî tewr muhîm a wa ke, her ziwani mecraya xo de azad biherekîyo. Naye kî ez eşkena bivajî mi qet kursê ziwani nêdiyê. Ez keye de xo bi xo ziwani ser o xebitîyaya.

Şîire seba to êna çî mana, cuya to de cayê şîire çî yo?

-Goreyê her şairî yew tarîfê şîire esto. Bi fikrê mi şîire cuyê bi xo ya. Ma yew pencera ra qayîte teberî bikerîme; na pencera, wa dinya bo. Teber, wa yew dare bo, ma henî xeyal bikerîme. Ez a dare ra gilbeyê dara rute bivînî, ti pelanê keweyan yê a dare bivîne, o bîn kî meyweyanê dare bivîno, peyayêde bîn kî sîya dare bivîno, sewbîna peya kî, eke ma têdîne dî, tamamê înan bivîno, şîire goreyê tarîfê mi na wa. Eger înan keye ra mevejîyo û şemuga çêberî ra linga xo merzo teber,

cuyê nêbena, şîire sey çiyêde nîyanên a.

Şîire cuya rojane de herekîyayîşê komelan, nasnameyan, sewbîna bawerîyan, problemê cinîyan, heqê awan û tebiyet û nebatî, heqê heywanan û teyrûturî, yanî cuyê de çî yeno aqilê ma, şîire a ya. Şîire kultur, edebîyat û huner a. Şîire nefes girewtena komelî ya, eşq û sewda ya, xoverodayîşê cuyê zê şîir a. Şîire de ez bendîye û xoraperestîye ca nêgena. Şîire qirîya enternasyonalkî ya û heskerdişê komelanê bînan a. Kotî de qetlîam esto, kotî de qirkerdişê komelan û şaran esto şîire rîyê xo çarneno uca. Şîire kamcîn welat de neheqîye esta, kamcîn bawerîyan û nasnameyan ser o zulm û zulmkarîye esta, şîire verê xo çarnena uca û vengê xo kena berz. Bi kilmekî ez eşkena seba şîire nînan vajî. Şîire asmên de sey teyran azad firdayen a. Mekteba hunerî çin a. Şîire karê hîsan a, la heqîbeyê merdimî de çi bibo a wa.

Welat, domanî, cuya dewe, darûkemer, tuyrûtur... Şîiranê to ra boya welatî êna, rindekiya welatî asena. Ti xeylê wext o ke şaristan de ciwîyena la rîyê to ver bi welatî yo, çekuyê to, qelema to welatî nusnena? Gelo sebebê nê çî yo?

-A heqîye ez şîiranê xo de zaf ca dana domanan. Eger ke dewleta dagîrkere dest nayo welatê înanî ser, a taw welatê înanî her tim zerrîya înanî der o. Belkî domantîya mi êna mi vîrî. Coka ez welatî ser o şîiran nusnena. La ez henî bawer kena, aye ra wo. Ma kamî rê xo îsbat kenîme! Ma seba zonî xizmet kenîme. Ez wazena şarê ma yo zerrîtenik, miletê ma yo zerrîgerm naye rind bizano, rind bişekerno. Nika ma hal û hazir de, bîme koçerê şaristanan. Verê, ma wela xo ya sîyaye de cabîyaye bîme. Aye ra wo ke her tim qelema ma şîna ucayî ser. Meywe zî kamci dare ser o biruwîyo, reyna gineno binê a dare ra. Têkîliya min û welatî kî herhal na wa...

-Derheqê rewşa kirmanckî de ti senî fikirîna? Û reyna teberê şîire de derheqê ziwani de ti tawa kar û xebate de ca cêna?

-Nika kirmanckî zaf ziwani de bêrumet o. Eke kirmanckî qisey kenê, nasnameya xo jû ya ama, ê tayîne ki bawerîya xo cîya ya, no sebeb ra wertê xo de bîyê di cayî. Ez îta de qiseykerdişê fekan ra behs nêkena. Goreyê tayê vatenan, wertê ma kirmancan de des fekî ênê qiseykerdene. Belkî zaf ê, belkî kêmi yê, ez aye rind nêzanena. Ama wertê di eşîran de, wertê di dewan de ki qiseykerdiş cîya yo. Sebebê nê eger ke jû ziwani, ziwani perwerdeyî û banderîye nêbî, her tim problemê ê ziwani benê zêde û nêbenê kêmi.

Aye ra mi va, lehçeya (kirmanckî, dimilkî, zazakî, kirdkî) zaf bêrumet a. Mîyanê xo de hem problemê nasnameyî hem zî problemê bawerîye estê. Mi sere de behs kerd, ez emser şîya Gimgim, çiyê diqetê mi ant. Nê serran her dewa Gimgimî de seba îbadetî cemxaneyî yenê viraştene. Belkî no zî seba bawerîye çiyêde lazim o. Yeno zanayene ke şarê ma hem elewî hem zi sunî, hema-hema hemîne xo dima bawerîya xo raya şaşîye de şonê. Ama ke dore ameye kamîya xo ser, qasê qirşê çopî xizmeta xo ziwani rê çin o. Jû kî goreyê mi zonê înanî ruhê înanî yo. Eger ke ruhê înanî merd, leşa înanî kî tey mirena. Û sey mîyêda sergêje, sereyê xo kena binê şeçanê xo têdima şîne; nîşangehê xo çin o.

Bê karê nuştîşî ti çinayî de elaqadar bena?

-Eke firsend bivînî ziwani mi ser o xebitîyena. Nêzdîyê di serran o ke aktîv polîtîka de xebetîna. Emser şaredarîya Gimgimî ez dawetê Festîvalê Koxe kerda. Tarîxê festîvalî Gimgimî de no çiyêde sifeyin o. Hetanî nika yew şairê gimgimî teyna xo ser o Gimgim de şîirî nêwendê. Mi hem kirmanckî hem zî tirkî nêzdîyê di saetî şîirî wendî. Her kes pê qayîl bî. Tabî ez kî memnun bîya.

Naye ra tepîya derheqê ziwani û edebîyatê ma de pirojeyê to estê? Eke estê nê çî yê?

-Sewdaya edebîyat û şîire her saete zerrîya mi der a. Eke destê mi ra bêro Heq emro weş û war bido, ez heyani nefesê xo yê peyênî ziwani dayîka xo de, raya raste ser o nusnena, bi îzna Heqî. Belkî îmkanê mi ke dest bidê ez meqaleyanê xo kena kitab. Bê naye kî, halê hazir de, yew projeyê mi hona çin o.

Embazê ma yê ke newe dest bi şîire kenê, înan rê yew vatişê to esto?

-Embazê ke newe dest pêkerdo, şîire nusnê rê yew vatişê mi esto. Zaf roman, hikaye û şîiran biwanê, xo bi edebîyat weye bikerê ke şîiran binusnê. Şîire warêde nazik û naze-nîn a. Heykeltiraşî senî kemere taşeno û yew şaheser virazeno, gere şair kî çekuyan ra hênî şîirêda rindeke bîyaro meydan. Çünke resam hona resmê xo virazeno ke bireso yew şîire. La rast raya hunerî de bixebitîyê ke yew şîirade neqeşîynaya bîyarê meydan, her kes ci ra tam bigêro. Û nuştîş ra qet metersê, her dem binusnê hetanî ke şîire bi hîsanê rindekan raya xo ya raste vî-nena. Çekuya min a peyêne her dem biwane, biwane, biwane...

-Seba nê roportajî ez zaf sipas kena û xebatanê to de serkewtene wazena. Bimane weşîye de.

-Ez zaf sipas kena. Weşîye de bîmane bira...

"Kilama İmam Heseni" û Tayê Şaşiyê Muhîmî

Munzur ÇEM

Mi rojnameyê kulturî *Newepel* de (hûmare 53), o ra dime kî www.zazaki.net de, bi nameyê "Kilama İmam Heseni" nuşteyê wend.

Dormeyê 1930î de mabênê di eşiranê qezaya Dêrsimî Nazmîya de pêrodayîşê vejîyo; nuşte derheqê ey der o. Babetê (meseleyê) ke no nuşte de qalê ci yeno kerdene, kitabê mi *Hotay Serra Usivê Qurzkizî* de xeylê hîra ca gênê (cênê). Semedo ke nuşte de tayê şaşiyê muhîmî estê, mi xo mecbur dî ke ez bi kilmekîye na perse ser o çend paragrafan binusnîne.

Seter, nêzdîye dewa min o, ma cîran îme. Ser o kî ma bi zêdeyê şarê na dewe ra merdimê yewbînî (jubînî) me, zaf nêzdî ra yewbîn (jubînî) nas kenîme.

Keso ke nuştoxê meqala Murad Canşadî rê na perse (mesela) qesey kerda, Seter ra "Heqîyo lajê Bava Alî" yo. Mabênê şarî de famîlyaya Heqî ra "Çê Hesene Hemedî" vajîno. Mabênê ma û na famîlyaya de kerwayênî (kewrayênî) esta. Ez bi Heqî ra kî ma yewbîn nas kenîme. Têpîya, İmam Heseno ke nuşte de qalê ci yeno kerdene, ma bi înan ra kî kerwa yîme û nas û dost îme. Persa ke Heqî, M. Cansadî rê qesey kerda, ez nêzdî ra zena.

Na hadarîye ra dime, wazen şaşiyê ke nuşteyê Muradî Cansadî der ê, qalê înan bikerîne:

1. Murad Canşad vana "Seter de pagî estê, pagê bananê kanan, pagê dêran... Wina aseno

ke verê dewa armenîyan bîya. Dima kirmancî (zazayî) tede ca bîyê."

Mi bi xo hetanî ewro nêhesno ke Seter de pagê dêranê armenîyan estê. Çi esto ke no nîno o mane ke armenî na dewe de nêciwîyê yan kî çin bîyê. Bi qenaatê mi, bîyê. Hama merdim nêşkîno vajo ke "Seter tena dewa armenîyan bîya." Eşkera yo ke kirmancî kî rew ra na dewe de ciwîyê, ê bi armenîyan ra bi serran pîya bîyê.

2. Pêrodayîş yan kî qewxa ke Murad qal keno, mabênê **usênan (usênû)** û **kaliyan** (kalîyû) de peyda bîya. Kalîyan ra **şixan (şixû)** kî vajîno. Nê her di eşirî kî kurêşiz ê, yanî qolê eşira kurêşan ê û merdimê yewbînî hesibîyenê.

Canşad nuşteyê xo de qalê cinîkê keno. Rast a, mabênê şixan û usênan de meseleyêda cinîke esta. Xora qewxa kî rîyê na perse (mesela) ra vejîya. Labelê şeklo ke M. Canşadî rê ameyo qeseykerdene û ey kî nušto, rast nîyo. Canşadî no derheq te şaşiyêda zaf girse kerda. Semedo ke nê persanê nîyanênan ser o vindetîş û nuştîş hewce nîyo, kes ci ra çiyê qezenc nêkeno, ez kî nêwazen ke bikerî derg û detayan ser o vindîne.

Heto bîn ra cinîke armenî nîya, kirmanc a.

3. Murad Canşad nuşteyê xo de qalê têkilîya İmam Heseni û dewlete keno û vano ke "Tertelêyê 38î de İmam Heseni duştê dewlete de danê pêro. Kalîyanî zî benê milîsê dewlete."

Têpîya tîya de kî tayê şaşiyê muhîmî estê.

1. Xoverdayîşê 1938î de İmam Heseni, duştê dewlete de

nêvejîyo, yanî pêro nêdo. Se (jê/zê) pîlanê bînan, ey kî 1936 de çekê xo berdê Nazmîya de teslîm kerdê. (No derheq de seba agahdarîya hîraye nîyade/biewne Çem, Munzur, Hotay Serra Usivê Qurzkizî, Weşanên Deng, İstanbul, 2002, r. 62-64)

2. Merdim nêşkîno îddîa bikeru û vajo ke "Nazmîya de usênan duştê dewlete de da pêro, şixan ya kî kalîyan kî bî milîsî." Xoverdayîşê 1937-38î de Nazmîya de tena demanan û heyderanê ke rojawayê çemê Harçigî de manenê, înan xo ver da. Nînan ra qederî kes duştê dewlete de nêvejîya. No derheq de mabênê usênan û kalîyan de qet ferqê çin o.

3. Mîyanê (wertê) miletî de yeno vatene ke na mintîqa de kalîyan/şixan ra tayînê 1938 de milîsênî kerda, na rast a. Mavajîme **Silemanê Xerzîkî û Qemerê Usênê Cewelî** nînan ra di kes ê. Qemerê Usênê Cewelî, birayê kalîkê Kemal Kılıçdaroğlu yo. Lawika İmam Heseni "Seter o" de kî nameyê Silemanê Xerzîkî vêreno ra. (Niyade Çem, Munzur, Hewara Dêrsimî, Weşanên Deng, İstanbul, 2003, r. 257-261). Labelê usênan ra kî kesê ke dest do dewlete, ci rê milîsênî kerda estê. Ma vajîme **Çamurek ra Zeynel Çawîş**.

Çi beno bibo, "Cê Dewrê İvrayîmî" yanî keyeyê İmam Heseni 1938 de zulmêde girs dî, rastê bêbextiyêda girse ameyî. Dewlete sifte ma û pîyê İmam Heseni bi (ve) cinîya ey ra kîştê. Demê ra dime kî ef vejîno û İmam Heseni şono Nazmîya hama esker ey gêno, beno erzeno hepis û rojê ra dime kî bê

pers û bê mekeme kişeno. (Çem, Munzur, Hotay Serra Usivê Qurzkizî, r. 103-104)

4. Dewa Nazmîya Xolk ra Hesê Mamî, mabênê şarî de her tim xo goynêne vatêne ke "Eskerî İmam Heseni da mi, mi kî serebirra". Labelê no vate rast nêaseno. Çi ke kesê ke sirê kîştîşê İmam Heseni de lewe de bîyê, yê her tim duştê qesa Hesê Mamî de vejîyêne û her tim vatêne "qisa Hesê Mamî rast nîya, o bi no tore xo goyneno. Têpîya goreyê agahdarîya înan, Hesê Mamî a roje Nazmîya de nêbîyo. Wazeno ke xo nişan bido ke çiyê kerdo. Eskerî bi xo İmam Heseni kîşt."

5. Murad Canşad derheqê lawika İmam Heseni de kî nê çekuyan nuşeno:

"Wexto ke dest payanê İmam Heseni girê danê, erzenê bi tîje ver, maya xo İmam Heseni ser na deyîre vana:

"Ax Seter o, Seter o

Natê xo kemer o, dotê xo kemer o

Lajê mi girê do, no bi tîja anmanî ver o."

Her çî ra aver, lawike hetê maya İmam Heseni ra nêama vatene, çî ke a di aşmî lajê xo İmam Heseni ra raver kişîyaya. Heto bîn ra çekuyê ke tîya de nusîyê, yê lawika İmam Heseni nîyê. Mehmet Çapanî, bi nameyê "Seter o" lawikê vata, muzikê lawika İmam Heseni aynen girewto hama tekst bi xo nušto. Nê çekuyî, lawika Mehmet Çapanî ra ameyê girewtene. Têkilîya na lawike û Lawika İmam Heseni yewbîn ra çin a. (Seba lawika İmam Heseni, niyade Çem, Munzur, Hewara Dêrsimî, Deng Yay. İstanbul, 2003, r. 257-261)

Şêr û Hargûş

Sezaî MEMİŞ

Beno nêbeno. Cayêko awin û vaşin de şêrêko kokim beno. Nê cayê bibereketî de tena o ciwîyeno. Tu heywan nêşkeno nêzdîyê ucayî bibo. Heywanê bînî zî no semed ra mîyanê veyşanî û teyşaniye de ciwîyenê. Rojêk heywanî kom benê. Wazenê nê halî rê çareyêk bivînê. Ver bi cayê şêrî şinê. Wazenê ê zî sey şêrî uca de biciwîyê. Şêrî ra vanê:

-Wexto ke ti wazenî ma biqefelnî, ti zaf rincan benî. Ma wazenê xo mîyan de yew peyman ronin. Fikrê ma no yo. Eke ti ma nêtersnî û êrîşê ma nêkerî, ma do her roje to rê yew heywan bişirawin.

Şêro kokim teklîfê înan qebul keno. Xo mîyan de peyman vi-

razenê. Heywanî zî her roje xo mîyan de peşke erzenê. A roje peşke ginena hargûşêk ro. Şêro kokim do a roje hargûşî biwero. Hargûş heywanan ra vano:

-Fikrêkê mi esto. Eke şima zî fikrê mi qebul bikerê, hem ma şêrî ra xelisîyenê hem zî qet çiyêko xirab nêbeno.

Heywanî persênê vanê:

-Fikrê to çî yo?

Hargûş vano:

-Kam ke mi bero verê şêrî ganî mi hêdî bero. Çünke ez wazena erey şîrî verê şêrî.

Heywanî zî venê:

-Beno.

Hargûş hêdî-hêdî ver bi hetê şêrî şino. Hêdî şiyayîş beno sebebê ereyewtîşê ey. Şêro kokim zî zaf bîyo veyşan. Fekê ci ra adir vareno. Axir hargûş reseno verê ey. Senî ke şêr ey vînenno, ver bi hargûşî yeno û ey ra vano:

-To kotî ra yenî?

Hargûş cewab dano, vano:

-Ez qasidê heywanan a. İnan yew hargûş dabi mi ke ez seba to biyarî. La rayîr ra şêrêk ver-

nîyê ma birna. O hargûşo ke mi seba to ardbi, ey destê mi ra girewt û mi ra va, tîya tena ez esta, şima zî seba mi estê. Mi ey ra va, no hargûş werdê qralê ma yo, heywanê ke tîya ciwîyenê, înan no hargûş seba qralî şawit. La ey goş nêda mi.

Şêro kokim vano:

-Hadê, ê şêrî nişanê mi bide.

Şêr û hargûş pîya meşîyenê. Hargûşî verê cû planê xo viraştö. Hargûş şêrê kokimî ano serê yew bîrî ke awa ci zelal a. Hargûşî ewnîyewno zereyê bîrî ra. Şêrî ra vano:

-Şêr ha yo tîya de.

Şêro kokim ewnîyeno awa zelale ra, mîyanê awe de sûretê xo vînenno. Vano qey reqîbê ci yo, ha yo uca de. Xo erzeno eksê xo ser, keweno bîr, awe de fetisîyeno. Hargûş û heywanê bînî şêrî ra xelisîyenê, zerrweş benê. Xo rê pîya cuyêka weşe vîyar-nenê.

AŞIQÊ RAYAN

Şahîn POLAT

Aşma amnanî ya peyêne de aşikî ameyêne koyanê Dêrsimî. Wextê cuwînan ra tepîya, payîz ra raver.

Serba her çî waxtê esto. Koyanê Dêrsimî de, yê aşikan kî waxtê amayîşê xo esto. Aşikî aşma amnanî ya peyêne ameyêne.

Pirocinî virastêne, qasnaxê dahulan virastêne. Ayneyê verê mîye, dercinî û goçinî, morek û layî ardênê, rotêne. Qilaçiyêne kerdêne.

Cayê cuwînan de barê xo ronayêne. Çê be çê fetelîyêne û pirç girewtêne, qabê kanî, virewîyê golîgan, astar û cacimî girewtêne.

Ma ra nan waştêne, toraq û pendîr, ron, hakî û ardî dayêne arê. Seker û çay waştêne.

Koyanê ma de her kesî çiyê dayêne aşikan. Kesî rûyê xo înan ra nêçarnêne. Ê ke ameyêne, domanî, pîl û qicî, ma pêro zaf şa bîyêne.

Aşikî kam ê? Aşikî ke ameyêne çira ma hende sa bîyêne?

Her ziwani de serba aşikan çekuyê ameya vatene: tayê vanê "çingene", tayê vanê "roman", "tzigane", "gipsie"...

Kirmanckî de înan rê vanê "aşik". Tayê înan sey eqalîyet, tayê înan hawtay didi û nê miletî ra sey miletê vînenê, tayê kî înan sey parsek, dizd, boxçacî, falcî, çengî, kemancî, xerîb, bêwelat... vînenê. Koyane Kurdîstanî de înan ra vanê "aşik".

Qomê ma ê xo ra cêr nêdiyêne. Ê kî qomêde Heqî bî. Yê înan kî bine estuna asmenî de cayê xo estîbî.

Çayê "aşik" vatêne? Aşik vatêne, çike aşikî ke merdimî de nîya dayêne, derdê zereyê merdimî çimanê merdimî ra wendêne. Diltengîya merdimî çî ya merdimî ra vatêne. Nesîb û qederê çenekanê azeban destê înan ra yew bi yew wendêne û ardênê ziwani. Aşikan ebi stranan, deyîr û lawikan xeber û xuberî dînan rê ardêne.

Nêsermayayêne, nêtersayêne. Ameyêne çêberanê ma kuwtêne. Ebi rîhuwayîş, ebi dilgermîye. "Ma sima rê xeberî ardîmê, peyê hewt koyan ra, dugelanê xerîbistanî ra, çar koseyê dîna ra." Ebi bar û heranê xo ya ameyênê. Ebi cênî u camerdan, zar û zêçê xo ya ameyêne. Ebi dezge û hacetanê xo ya ameyêne û "sima rê meyman îme" vatêne.

Ma kamî bî nê aşikî? Ma çayê şa bîyêne?

Vanê ke naye ra hezar serrî raver hukumdarê herêma Sîndî yê welatê Hîndîstanî, emrêk dayo muhîtê xo.

ke hezar serran ra nat aşikî rayan ser o yê:

Raywanê rayan ê aşikî, her tim.

Dem û dewranê aşikan cîya yo.

Ê aşik ê.

Meftunê zeman û waxtî,

Aşikî.

Înan rê mekan çin o,

Lamekan ê, aşikî.

Fetelînê sey dewrêşê dîwanî.

Ca bi ca, roj bi roj, fetelînê.

Welat bi welat, dugel bi dugel gêrenê.

Pesew û perojê înan çin o.

Wayîrê asteran ê.

Hergu yewê înan rayade xo esta, astarayêde xo,

Verba bîyayîşê xo sonê, verba Heq û Homayê xo!

Ebi lawikan, deyîr û kilaman.

Rîhuwayîş benê aşikî.

Xejî be aşikan.

Şert û şurtî muhîm nîyê aşikan rê.

Zimistan û amnan, serd û germ aşikan rê yew o: xejî bi înan.

Xejî bi bîyayîşê înan,

Xejî bi xoza ra û herd û asmênê înan.

Aşik ke vinet waxt vindeno.

Çerxê herd û asmênî nêçerixîno.

Awa deran der nêbena,

Roje nêvurîna

Lewîyayîşê aşikan ke mebo, waxt êndî nêbeno,

Aşikî ke raye nêşêrê dem dewrûdaîm nêkeno.

Pêrodayîşê her keşî serba sîndoran o, utopya ya merdimîye, wedardayîşê sîndoran o. Aşikî bîyê nêbîyê sîndorî dardê we. Bêsîndor ciwîyenê. Kewtê dem û dewranî dima, gêrenê. Raya xo de yê.

Yê aşikan kî binê estuna asmênê pakî de heqa xo esta.

Ez nika zana ma çayê şa bîyêne. Serba ma domanan amayîşê aşikan mijdiyana destpêkerdena waxtê veyvan û kewranîyan, waxtê keyf û kelabutan bî, sey cejnê Diyonisî yê grekan...

Yew kî ma de panayîrî çinê bî. Amayîşê aşikan sey panayîr û luna-parkî bî.

Yew kî aşikan waştêne ke ebi zonê ma ma de qesey bikerê, tayê zonê ma zanayêne.

Serba pîlanê ma kî ez nika zana çira ê şa û dilşad bîyêne. Cayo ke şer esto, aşikî nêsonê uca!

Serra ke aşikî ameyêne, esker nîyamenê û şer çinê bî. Her çî rind şîyêne. Eki aşikî amayî esker şenik ameyêne. Ma zanayêne ke hukumat amayîşê seba dewanê ma qedexe nêkerdo. Serrade bîne ma eskîyêne ke ancî koyanê ma de bimanîme. Serra ke aşikî nêamayî peynîya xo qet xêr nêbî.

Vanê ke serra neway û çar ra nat aşikî nêşîyê koyanê Kurdîstanê ma.

DEWÊ MI

Muhamed Deza BATUR

Sarê koyanê berzan de Mîyanê dar û pelan de Ewro vengê vînbîyayan de Dewê mi menda bira

Peynîyê qîlanê berzan de Mîyanê mezelan û dêsan de Ewro çekuyê domanan de Dewê mi menda bira

Binê linganê neyaran de Mîyanê maran û vergan de Ewro deyîranê birîndaran de Dewê mi menda bira

Waranê bêwayîran de Beynatê asmên û erdî de Ewro xeyalê parê mi de Dewê mi menda bira

Çimanê minê hîtan de Beynatê Çolîg û Dêrsim de Ewro qîjîya bêziwanan de Dewê mi menda bira

Vengê zelê pîwanan de Beynatê çiman û alipkan de Ewro ziwani ma yê bêwayîrî de Dewê mi menda bira

Çimanê pîrik û kalanê ma de Awê Munzur û Dicle de Ewro heme heskerdîpê ma de Dewê ma menda wayê

Binê verisnîye tifingan de Tarîxo zureyîn û xelet de Ewro namê domananê ma de Dewê ma menda wayê

Binê hewranê sîyan de Fekê nalçixan û darîyan de Ewro bermayîpê ma de Dewê mi menda wayê

Binê zerrê ma wa veşnayî de Mîyanê zilm û zordarî de Ewro hewnanê ma de Dewê ma esta wayê

Binê hemî dejanê ma de Mîyanê mij û dumanî de Ewro estena mi de Dewê ma esta wayê

Erdê ma wo bimbarek de Mîyanê çekuyanê ziwani mi de Ewro vengê mezelan de Dewê ma menda wayê

12.09.2013

**KOMELÊ PEDERŞAHÎ
DE CINÎ****BÊNAME***

Ganeyê tewr verênî yê na dinya însan o. Însan, yow cinî û yow camêrdî ra ameyo meydon. Ma na ditewirîye ra vanê "cinsî-yet". Senî ke roj û şewe, ziwistan û amnan, serd û germ esto, însanî de zî cinî û camêrd esto. En zidê yewbînî yê feqet yewbînî tamam kenî. Cinî cinî bo camêrd nişken biciwîyo, camêrd cinî bo, cinî nêşkêna biciwîya. No semed ra heta nika pîya ciwîyayê, pîya xebetyayê, pîya emir kerdo. Camêrd waxto ke şiyên sey, cinî hêga de xebetyayîn, ownîyayîn keye ra, ownîyayîn eyelanê xo ra. En ona romit heta waxtê sanaî.

Waxt ke sanaî vejîya, cinî erzîya pey, erjê cinî kewt. Hîn camêrd heme çî de xo eşt vernî. Verê sanaî neseb cinî ra ameyîn, badê ke sanaî dest pêkerd, neseb camêrdî ra ame. En zî se-

medê milkê na dinya yo. Camêrdî neseb zî kerd yê xo. No wext ra pey ke sanaî ame, ma tira vanî "komelê pederşahî".

Komelê pederşahî, sanaî ra dest pêkerd heta nika. No wext de zaf çî cinî dest ra vejîyayî. Camêrdî cinî girowte binê destê xo. Na komelê pederşahî, qanûnê neweyî vetî, heme çî girowt binê destê xo. Dinya de hîn pere hukimdar bi. No komelê pederşahî ra ver, cinî erjê heme çî ser ra bî. Cinî muqadese bî. Ma nika bi-ewnî heykelê "îlaheya berektî" ke kendîş ra vejîyayo, ma muqadesîya cinî fehm kenî. Badê pey, cîyatîya xo û camêrdî vejîya. Heme çî pê cîyatîya xo kerdo. Vernî de pê qanûnanê xo ordî viraştî. Ordî ra pey herb kerd. O çax merdim, semedo ke biciwîyo herb kerdin, nika merdim, xweza di dano pêro. Xweza vîn bena.

Komelê pederşahî ra pey, merdiman yewbînî girowt binê destê xo. Mulkîyet vejîya meydan, merdim kowt zengîniye û peron dima.

Camêrd, yow dewijo bê pere

û feqîr zî bo, komelê pederşahî, mîyanê keyeyî de ê camêrdî keno reîs.

Komelê pederşahî de cinî nêşkêna şewe vejîyo teber, heta camêrd nêverdo, nêşkêna bibo azad. Cinî nêşkêna bibo xoce, ustad. Cinî ra çik nêmusena. Cinî

bêxêrcê keyeyî nêşkêna çik bikero, a mîyanê keyeyî de heps bîya. Camêrd, wayîrîya cinî keno. Cinî komelê pederşahî de bindestê mêrdeyê xo ya. Cinî hende ke bindest menda, hîn a zî bîya sey camêrdon. Hîn a zî cinîyon rexne kena. Vana, wa cinî keye de ruşê, biownîyê eyelanê xo. Mesela, cinîya ki cîyatî bo, tira vanê sey camêrdî ya.

Cinî hîn gêrena heqê xo, hîn linganê xo ser vindena. Hîn warena. Hîn eşkena bib heme çî.

*Tayê nuştoxê ma estê, şîre yan nuşteyanê xo şawenê la ne nameyê nuşteyê xo ne zî nameyê xo dosya de nusenê. Dima ma zî nêzanê ke kamî nuşto. Coka nuştoxê yan nuştoxa nê nuşteyî dîyar nîyo/a.

Ancî ma seba rastnuştişî zaf cad kenê, ma zaf kede danê nuşteyan. La tayê nuştoxî qet goş nêdanê ser. Vanê yew esto, ha ma rê rast keno! Tim sey xo roja verêne xelet û şaş nusenê. No zî raşt nîyo. Gereka merdim hem binusî hem zî raşt binuso.

LÎYR VÊRG

Mintîqa: Çewlîg

Vatox: Ekrêm Amêr Qasimûn

Arêkerdax: Ehmêd Dirîh Qasimûn

Wesar bi, ma şîbî Wareyê Deştê Qumûn. Rucêk nîyacê tu Cemîla û rehmetî Ehmedî Sebrî şînî diwarî. Sînorê Pul û Tounst di Qeşê Tounst esto, şînî uca. Îna ûnên ke çî vîn! Yow delverg ûmeya ver ra vîyerta ha şîna qulê xwi. Howt heb lîyr zî hê dima.

Ya Ehmedî ra vûna, "Ti vêr qul id vindir, ez kerrûn ûn, ma pey dês kê, wa nêr teber." O vûno, "Willê ez nêftûno." Ya vûna "Ez paştê xwi şûnen ci, ti şû kerrûn bîya." Ya paştê xwi şûnena ci, Ehmed kerran ano, nûnî pêser, qulik genî. Hinda vînen ke, delverg hêt sêr ra kowta teber. Şînî eya qulik iz genî.

Bacê ûmey dow xeber da mi, rehmetî Şewket û Behrî. Rueca bîn ma şî ki çî vîn! Eg delverg belatê dewar berdib vêr qulikê xwi. Ey lîrî wêrdên.

Ma zengne, wuye girot, qulikê yin şey a û ma resay lîyrûn. Çend lîyrî ma vera êrzê teber, kutîk êrzê ci xeneqneyî. Mi yow pê dest a tepîşt da qicûn. Mi yowna tepîşt, Behrî va "Yow bid mi, ez ben kîye." Mi ow iz da yî. Mi va "Ma in îz benî kenî weye, ez kenî çeyî." Ma ûmey Lewê Say Pîl, eyê Behrî dest ra veradîya, kutîk êrzê ci, ew iz xeneqna.

Ma da ra ûmey kîye. Eyê mi hema ho mi di, ma resayî vêr bêr ma. Kutîk ma yowdo xişn û gowr ib. Ina hew mi lîyr berd vêr kuêz heywûnûn. Mi vera da, şî wêr kuêz. Gûelîk ûca bî. Ma hê sêyr kê, yow guelîk cinawir buey kerd. Lîyr êrza pîrnîkê guelîk girot. Guelîk qara, gwên pîrnîk ra da ra. Mi textê kuêz kerd berz, cinawir êrza teber, kutîko gowr êrza ci tepîşt û ca di xeneqna.

Aksaray ra Di Deyîrî

Aax ax!

Le mi, pes virado vera diwê

Vengê zîlûn û sengûndê mi dora diwê

Guhara mi ningûndê warbeyî ya veca verdê giwê

Le vera baştê dewa ra

Ti çî xo şonana yena qapîdê giwê

Yazma alî kena xo ya

Etegi kena xo pê, yena qapîdê giwe guhar

Le qefê corîni dîmûn gurewto

Le guhara mi le warze mi hama çu ra hersûnê xo nêgurewto

Le şon derêno xewnê mi nêno

Guhar rûj derêno le hewa mi nêno

Aax ax!...

* * *

Bawo bawo bawo bawo

Mi rê vacê aba bawo bawo

Vacê ino çî qederî yo, bawo bawo

Gawur qederî yo, bawo bawo

Nêwazeno nê qederî, bawo bawo

Tenê mendo, bawo bawo

Vacê ana ana, bawo bawo

Me mi ana bawo bawo

Vacê oxilî awo, bawo bawo

Çenteyê mi tîyîki, bawo bawo

Re mi yolçî kê, bawo bawo

Ez merdo, bawo bawo

Le le wulleyê yê mi virado, bawo bawo

Yilmaz bekar o, bawo bawo

Le ez şew û rûj zî vano, bawo bawo

Bawo Yilmaz, bawo bawo

Va vengê mi bê şîma, bawo qîda, bawo bawo

Vacê warzê, mi zî berê, bawo bawo

Qeymî ko ki, bawo bawo

Wa kutîkê şonûn ma borî, bawo bawo

Ma inî derdûn qebul nêkê, bawo bawo

Ana tenê mendo, bawo bawo

Le de va şorî, bawo bawo

Yilmaz va, çî bekar bo, bawo bawo

Ez çîrî Yilmaz rê nêvani, bawo bawo

Hevalê xo zewecîyo, bawo bawo

Ez qîda, tu dilek bawo bawo

Ez ki to berî to kîye de verdî, bawo bawo

Huma conî mi zî bîro, bawo bawo

Ez çutî me yo, bawo bawo

Arêkerdax: **Serdar Ozturk**

Zwexpa: Dewê Şal û Şepika

Îrfan KAYA

Zwexpa dewê Gowderî ya. Gowdere yew mintiqaya ke nîme besteyê Palî nîme zî besteyê Çolîg a. Daqûn, Hacıyûn û Parsî ser hîrê qisiman ra yena meydûn. Zwexpa besteyê mintiqayê Daqûn a.

Tirbaxec ra hetûn Zwexpa bê dewê Mîrî pîyor dewî Daqûnî hesbîyênî. Mîyalon, Pakonî, Pul, Tanzut, Zuwyer, Xeylon, Xaydmem û Hateki dewî cîranê Zwexpa yê. Ko Spî, yew cara zî zê Zwexpa rind nêysenû. Warê Zwexpa ra şewi Dîyarbekir zê çila yenû çimanê kê ver. Temaşekerdişê Dara Hênî û Royê Muradî Zwexpa ra yewna qede rind û.

Vatişan gore, çehar birayî hêverî yenê Zwexpa. Ehmed, Meh-mûd, Qasim û Cindî Zwexpa de ciwîyênî. Eka zî nameyê nê birayan ra barixî estê.

Dima sobîna cayûn ra Hesenî, Heyderî û Hesî yenî Zwexpa. Pa enê barixûn a Zwexpa yena şinasnayîş.

Waxtê dewleta Osmanî de vatişanê pîlanê ma gore, Zwexpa de dezgeyê mitilî (amerikan bezi) û şal û şepikî (çulagê) ser o şuxulîyênî. Honcî vateyê pîlonê ma gore, mintiqayê Palî, Depe, Dara Hênî û Çolîg ra semedê cilon û mitilan amênî Zwexpa. Zwexpayicû mitilî viraştênî û boye zî kerdênî.

Însanan hacetê keyê xo peyda kerdênî hema Zwexpa ra şîyênî dewûn û sûkê xo.

Hukmatê cumhuriyetî ra pey dezgeyê mitilan yew bi yew qefelîyayî. Dewicûn zenatê kal û pîrikanê xo ca verda. Zwexpayicî zî bê zenat û xebat mendîbî. Talihê Zwexpa nê wezîyetî ser o bedelya.

Waxtê verî dormaleyê Gowdere de ihtîyacîya kamî bibîni, şîni Zwexpa de hacetê xo dîyni. Hal û wextê zwexpayicon, vateyê verînanê ma gore, sobîna dewûn gore zaf rind bi.

Zwexpa besteyê axan û mîranê Palî nimenda. Milkiyetê dewi, ê zwexpayicûn bi, hetûn eyro xoser ciwîyê. Dormaleyê Zwexpa de dewê girdî estê. Ardurek, Xeylanê Kebîr û Zuwer wextê verî ra besteyê axûnê Palî bî. Erdê enê dewûn ra beganê Palî her serre barê xo girotîn. Xeylanê Kebîr beganê Palî ra besteyê keyê Zabûnan bi.

Wextê verî mabênê zwexpayi-

con û Xeylonî, Zuwerî û Pakonî zêde çinê bi. Labelê mabênê Zwexpa û Mîyalonî de tim yew îtîfaq estbi, vera dewûnê bînan tim pîya têomênî.

1925 de, qîyamê Şêx Seîdî ra pey hukmatê Tirkîya zor dabi pîyorê dewûn Gowderî ser. Zwexpayic bibî feqîr, îdareyê înan zî bibi xirab.

Farisî Erebon, Kek Hesen û Mehmê Teyrî mintiqayê Gowderî de asayeyê zwexpayicon bî. Nê hîrê merdimî hem îdareyê înan rind bi hem zî zûnayê Zwexpa hesibîyênî. Nînan ra teber Hemê Reşî estbî, yew mudayo derg muxtarîyê Zwexpa û Pakonî pîya kerdibî.

Zwexpa de çulagê hetan demo peyîn dewam kerd. Mintiqayê Gowderî de bê Zwexpa kesî çulagê nêzanênî. Şarî dormaleyê Gowderî zî şal û şepikê xo Zwexpa de dayêne viraştîş.

Hetûn demo peyîn, 1950, qismêk însanan hema çulagê kerdîni. Hûma rehmê xo pê bikû, Rizê Mûsî hetûn demo peyîn şalî viraştîni. Nê pîlê ma ma miyan ra şîy, çulagê zî qedîya.

Erdê romitişî Zwexpa de zaf kêmî yê. Darê mazîyer zî tede kem û. Qismêk daro pawite tede esto. Gewen tede zaf û. Dewarê xo zimistonî pê gewen a kerdîni weyî. Îdarê Zwexpa zaf hol nêbi. Nê sebab ra şar Zwexpa ra kewt dûrî. Waştîni sobîna dewûn û sûkan de ca bidî xo.

Qismêk îsanê ma 1960 de amêbî mintiqayê Çebaxçurî de dewî newe nay pîyera. Eyro çehar dewûnê Çolîgî de zwexpayicî ciwîyênî. Nê dewî Tarbasun, Verî Pird Sinsor, Xeydê Çolîg û Xiraba yê, nê dewûn de cuya xo

dewam kenî.

Sebebê amîyayîşê Çolîgî zî Zwexpa de ard û erazî kêm o. Zwexpa bibî gird, tede îdare bibi zehmet. Nê sebab ra zwexpayicî bibî vila. Sebebê diyin zî, her serre Zwexpa de horyes omênî, zarar dênî baxçon û bononê înan, ew semed ra Zwexpa de ciwîyayîş bibi çetin.

Eyro zwexpayic mintiqayê Çebaxçurî de waharê mal û milki yê. Îdarê zwexpayicon zî rind û. Têkiliya zwexpayicon zî yewbînan ra zêde ra esta. Tekilîya zwexpayicon zêy vêri nîya la belê honc sobîna dewûn gorê tekilîyê înan zêde ra wa.

Hetûn 1994 Zwexpa dewa şênî bî. Nizdê 35-40 keyeyî tede ciwîyênî. 1994 de hukmatê tirkan dew kerdî veng, Zwexpa kerd xirabe.

Zwexpa ridê meseley kirdan ra pa Zuwyêr a Gowderî de bibî hedefê hukmatê tirkan. Zwexpayicon ridê na mersela ra erdê kalikanê xo terekna bî koçber. Qismêk zwexpayicî koçber bîy şîy Xarpêt, zafi zî verê xo da hetê mintiqayê Çebaxçurî. Eyro tena emnanî çend keyeyî şîni tede monenî hetan payîz peyên tede zêzewat, çî romênî. Dar û baxçanê xo pawenî û payîz peyên dew tereknenî şîni keyanê xo yê bacarê Xarpêt û Çolîgî.

Zwexpayicûn 1980 ra pey zêde ra verê xo da Ewropa. Eyro her keye ra muheqeq yew îsan Ewropa de cuya xo dewam kenû. Zwexpayicî mintiqayê Çebaxçurî de zafî waharê mal û milki yê. Qismêk zi esnafî kenê. Îdareyê hemîni rind hesibîyenû.

VIRNÎYE KILAMÊ MA TIRTÎ

Virnîye kilamê ma ma ra tirtî
Dime ra jî temburê ma şikitî
Ozanê ma kiştî
Zon fekê ma de bî kilît
Çê ma bî xan-xirabê
Dewê ma veşnayî
Teyr û turî bêkes mendî
Kal û pîrê ma nêmendî
Gencê ma welat ra şîy
Surgin de mendî...

Virnîye kilamê ma tirtî
dime ra jî temburê ma şikitî
Zon fekê ma de bî kilît
Her çî zerê bêvengîye de
bî vîndî.

Gazel GULOGLU

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar: Ehmedê Dirihî

didanê deveyan (Gêl)
gewen (Dara Hênî)
gewin (Çewlîg)
gund (n) (Licê)
manga (Pîran)
şêguwan (Motkan)
şîrgûn (Tawz)
xozgewin (Xulaman)

Kurmancî: genek, guînî, gustîlok, gûnî, ketîre, kulîlî, tevrî, zirtik
Soranî: cebarî, dukolîşkan, duqlîşka, ghîneh, giyapinda, gonî, gulek, jûnî, kevûrk, zhûnî
Goranî: gewn, gunesegane, hengewn, karwîşkî, pelwên, wiretûll, wiştirgewn
Latînî: Astragalus
Tirkî: geven